

زندگینامه دکتر «منصور مصداقی»

کمال‌الدین ناصری*

* - دانشیار، گروه مرتع و آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی و محیط‌زیست، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران. پست الکترونیک: klnasari@yahoo.com

دکتر منصور مصداقی در ۲۰ اسفند ۱۳۲۰ در قزوین به دنیا آمدند. دوران کودکی را در مکتب محله، دوره ابتدایی را در دبستان دهخدا و دوره متوسطه را در دبیرستان محمد قزوینی در رشته ریاضی گذراندند. ایشان در این رابطه، بیان می‌کنند: «بعد از اتمام دوره دبیرستان، چون رشته تحصیلی‌ام ریاضی بود، علاقه خاصی به قبول شدن در رشته‌های فنی داشتم که میسر نشد و به خدمت در قالب سپاه دانش، در روستای حالی‌آخوند شهرستان گنبدکاوس مشغول شدم. اولین تجربه زندگی‌ام معلمی برای بچه‌های اول ابتدایی بود که فارسی هم بلد نبودند. یک روز بچه‌های روستا را برای گردش به شهرستان گرگان بردم، در خیابانی از مقابل یک محوطه بزرگ و یک ساختمان سفید عبور می‌کردیم. از نگهبان ساختمان پرسیدم اینجا کجاست؟، بیمارستان است؟، نگهبان گفت: اینجا «آموزشگاه عالی جنگل» است. وقایع زندگی‌ام به‌گونه‌ای پیش رفت که دو سال بعد پس از پایان خدمت سپاه دانش، در امتحان ورودی همان آموزشگاه در گرگان شرکت کردم و پس از قبولی در سه امتحان سخت کتبی، کوه‌نوردی و پزشکی، پذیرفته شدم و برای ادامه تحصیل به آموزشگاه عالی جنگل گرگان رفتم. در آغاز تحصیل در گرگان، انگیزه و دلیل خاصی برای ادامه تحصیل در این رشته نداشتم، اما ...»

ایشان تحصیل را در آموزشگاه عالی جنگل و مرتع گرگان در سال ۱۳۴۵ آغاز کردند و رشته «مهندسی جنگل و مرتع» را انتخاب نمودند. در سال ۱۳۴۷، به‌عنوان کمک کارشناس جنگل و مرتع فارغ‌التحصیل شدند و تا سال ۱۳۴۹، به‌عنوان کمک کارشناس در طرح مشترک «بررسی‌های مراتع و تولید علوفه» با همکاری سازمان مراتع و سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو) فعالیت کردند. پس از این مرحله، در سال ۱۳۴۹، در مدرسه عالی بازرگانی تهران در رشته «بازرگانی و اقتصاد» به تحصیل مشغول شدند و در سال ۱۳۵۳ با پژوهش روی «بررسی اقتصادی حمل احشام با کامیون از قشلاق به بیلاق در استان تهران»، مدرک تحصیلی کارشناسی خود را دریافت نمودند. در طی این مدت نیز به‌عنوان کارشناس تحقیقات مرتع (دستیار پژوهش)، در مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور فعالیت می‌کردند. ضمن اینکه

تا سال ۱۳۵۵، به عنوان رئیس اداره مراتع در سرچنگل داری کل استان خراسان مشغول خدمت بودند. در سال ۱۳۵۵، با بورس سازمان جنگل ها و مراتع، برای ادامه تحصیل در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری به آمریکا رفتند. مقطع کارشناسی ارشد را در سال ۱۳۵۵ در رشته تحصیلی «جنگل و مرتع» در دانشگاه آریزونا شمالی آمریکا شروع کردند و پس از دفاع از پایان نامه با عنوان «فئولوژی گونه های مهم مرتعی زیر آشکوب جنگل های کاج پوندروزا آریزونا شمالی»، در سال ۱۳۵۶ فارغ التحصیل شدند. بلافاصله، ادامه تحصیل در مقطع دکتری «مرتع داری» را در سال ۱۳۵۶ در دانشگاه ایالتی وایومینگ آمریکا شروع کردند و با انجام رساله دکتری در خصوص

اداره کل، برکنار و به استان آذربایجان غربی تبعید کردند. جریان این وقایع را به طور مفصل در نتیجه گیری کتاب «مرتع داری در ایران» شرح داده ام. در نهایت، تصمیم گرفتم شغلم را از بخش اجرا به بخش آموزش تغییر دهم تا آنچه را که برای حفظ مرتع نتوانستم انجام دهم، در لوای آموزش علم مرتع داری به دانشجویان انتقال دهم. شاید آنها در آینده مسئول و حافظ مراتع شوند. بنابراین، به دانشکده منابع طبیعی گرگان برگشتم و معلم آموزشگاه عالی جنگل و مرتع گرگان شدم، جایی که روزگاری دانشجوی آنجا بودم.

در مجموع، خلاصه ای از مسیر شغلی و فعالیت های حرفه ای ایشان، به شرح زیر است:

سمت	محل خدمت	بازه زمانی
کمک کارشناس	طرح مشترک سازمان مراتع و سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو)	۱۳۴۷-۱۳۴۹
کارشناس تحقیقات مرتع	مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور	۱۳۵۲-۱۳۵۴
رئیس اداره مراتع	سرچنگل داری کل استان خراسان	۱۳۵۲-۱۳۵۵
معاون فنی	سرچنگل داری کل استان خراسان	۱۳۵۹-۱۳۶۱
کارشناس ارشد مرتع	سرچنگل داری کل استان های آذربایجان غربی و گلستان	۱۳۶۲-۱۳۶۳
استادیار، دانشیار و استاد	دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	۱۳۶۳-۱۳۸۹
رئیس دانشکده مرتع و محیط زیست	دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	۱۳۸۲-۱۳۸۰
استاد مدعو	دانشگاه فردوسی مشهد	ادامه دارد- ۱۳۹۰

«بوش گیاهی زیستگاه های شور و قلیایی بیابان سرخ ایالت وایومینگ»، در سال ۱۳۵۹ مدرک دکتری خود را دریافت نمودند. بعد از پایان تحصیلات تا سطح دکتری، دوباره به همان سرچنگل داری کل استان خراسان با سمت سرپرست (معاون فنی) برگشتند که پیش تر رئیس اداره مراتع آنجا بودند. ایشان در این رابطه می گویند: «در سال ۱۳۵۹ در آغاز تحولات بعد از انقلاب، با داشتن مسئولیت سرپرستی سرچنگل داری کل، به شدت مشتاق ادامه خدمت مؤثر بودم که در همان آغاز کار با مسئله واگذاری مراتع مواجه شدم، درواقع، هیئت هفت نفره در استان، اراضی مرتعی را به روستاییان واگذار می کردند. از آنجایی که با واگذاری ها و تبدیل مراتع به اراضی کشاورزی، به شدت مخالفت می کردم، مسئولان سازمان جنگل ها و مراتع در تهران با حمایت مستقیم از آن هیئت هفت نفره، اینجانب را از سرپرستی

دکتر مصداقی در سال ۱۳۷۸، به اتفاق مرحوم دکتر محمدرضا مقدم، مرحوم دکتر بهروز ملک پور، دکتر مهدی بصیری، دکتر حسین ارزانی، دکتر عباسعلی سندگل، دکتر غلامعلی حشمتی، دکتر نصرت اله صفائیان، مرحوم دکتر حسین حیدری شریف آباد، مهندس عسگر علیزاده و مهندس جعفر سلماسی، نقش مؤثری به عنوان هیئت مؤسس، در تشکیل انجمن علمی مرتع داری داشتند، که نظرات علمی ایشان در بیان دیدگاه های مطرح در خصوص مراتع، مسائل و مشکلات آنها در سطح همایش های علمی مرتع داری داخلی و بین المللی بسیار مهم بوده است (شکل های ۱ تا ۳). در حال حاضر نیز به عنوان عضو هیئت تحریریه مجله «اکولوژی کاربردی» و مجله «Journal of Rangeland Science»، نقش مهمی در داوری ها و بیان دیدگاه های علمی دارند.

شکل ۱- سخنرانی آقای دکتر مصداقی در ششمین همایش ملی مرتع و مرتع‌داری ایران، ۱۷ تا ۱۹ شهریورماه ۱۳۹۴، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری

شکل ۲- حضور آقای دکتر مصداقی در مراسم تقدیر از برگزیدگان در ششمین همایش ملی مرتع و مرتع‌داری ایران، ۱۷ تا ۱۹ شهریورماه ۱۳۹۴، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری

شکل ۳- تقدیر از آقای دکتر مصداقی در پنجمین همایش ملی مرتع و مرتع‌داری ایران، ۲۶ تا ۲۸ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۱، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

ایشان در خصوص افراد خاصی (معلم، استاد) که نقش کلیدی در ایجاد انگیزه و هدایت تحصیلی‌اش داشتند، بیان می‌کنند: «چون آموزشگاه عالی جنگل و مرتع گرگان با سازمان سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) همکاری داشت، تدریس و علاقه معلمان و استادان فائو، که از کشورهای دیگر (به‌ویژه اروپا و آمریکا) به ایران آمده بودند، تأثیر مهمی بر افکارم گذاشت، اینکه چگونه افراد متخصص، داوطلب خدمت به کشور دیگری می‌شوند. به همین دلیل، فعالیت‌هایم پس از فارغ‌التحصیل شدن از دانشگاه گرگان در طرح مشترک «بررسی‌های مراتع و تولید علوفه» با همکاری فائو در تهران ادامه یافت و آرزوی کارشناس فائو شدن مرا به ادامه تحصیل واداشت، اما چون بورسیه سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور بودم، بعد از ادامه تحصیل تا سطح دکتری، ادامه خدمت به کشورم را ترجیح دادم. شاید بهترین دوران کارآموزی‌ام در طرح مشترک ایران و فائو بود که از کارشناسان ایرانی و خارجی به‌ویژه دکتر «دی. ال. گودوین»، کارشناس ارشد فائو بهره می‌گرفتم، درواقع، هرآنچه را در آن دوره آموختم، سرمایه مهمی برای آینده‌ام شد.»

دکتر گودوین (شکل ۴)، بعد از اینکه آقای «هانری پابو» (مأمور رابط در طرح مشترک بررسی‌های مراتع و تأمین علوفه در ایران) در سال ۱۳۴۶ ایران را ترک کرد، جایگزین او شد و به مدت چهار تا پنج سال، علاوه بر انجام امور اجرایی و تحقیقاتی، به امر آموزش علم مرتع‌داری در ایران پرداخت. گودوین، پایه‌گذار روش «شش فاکتوری پایش مراتع» برای تعیین وضعیت و گرایش مراتع در ایران بود، شرح عملیات میدانی این روش و سایر روش‌های مطالعه پوشش گیاهی در قرق‌های تحقیقاتی استان مرکزی ایران (در آن زمان استان مرکزی شامل استان‌های تهران، قزوین، مرکزی، قم و بخشی از سمنان امروزی با مساحتی حدود ۹ میلیون هکتار بوده است)، در گزارش فنی فائو ارائه شده است. این گزارش همراه با دو گزارش فنی دیگر توسط مرحوم مهندس گودرز شیدایی، به فارسی، ترجمه و توسط دفتر فنی مرتع منتشر شده است. دکتر مصداقی می‌گویند: «روش چهار فاکتوری تعیین وضعیت مراتع» با مشکل محاسباتی روبه‌رو بود که گودوین آن را به روش «شش فاکتوری» تغییر داد و من شرح کامل آن را در کتاب «مرتع‌داری در ایران» آورده‌ام.

دکتر مصداقی در طول دوران خدمت، دو بار به فرصت مطالعاتی رفته‌اند. ایشان در این رابطه بیان می‌کنند: در سال ۱۳۷۲، اولین فرصت مطالعاتی‌ام در دانشگاه ایالتی کلورادو و تحقیق درباره «جنبه‌های تجزیه و تحلیل آماری ارزیابی مراتع» بود که حاصل آن استفاده از آخرین نرم‌افزارهای آماری Minitab و SPSS، همچنین معرفی استفاده و کاربرد کامپیوترهای شخصی (PC) برای اولین بار در ایران در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان بود. دانشگاه ایالتی کلورادو در زمان‌های گذشته با سازمان محیط‌زیست ایران همکاری داشت و وجود غرفه حیات‌وحش ایران در دپارتمان حیات‌وحش، همچنین چندین پایان‌نامه کارشناسی ارشد از دانشجویان ایرانی

شکل ۵- زمستان شهر فورت کالیز، حضور آقای دکتر مصداقی و خانواده در کنار غازهای وحشی که زمستان را در آن شهر می‌گذرانند.

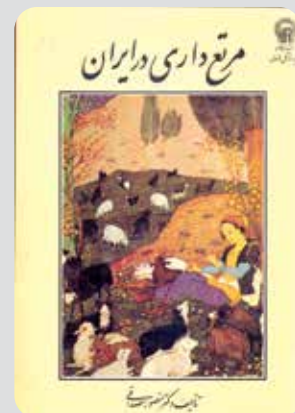
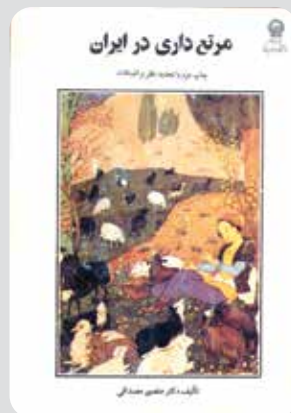
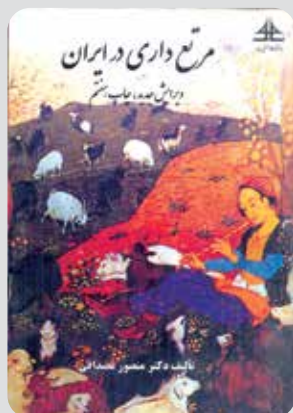
شکل ۴- دکتر گودوین در آخرین روزهای سال ۱۳۵۶ در ایران

دستاوردهای علمی و پژوهشی

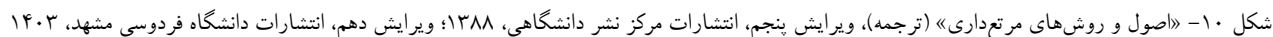
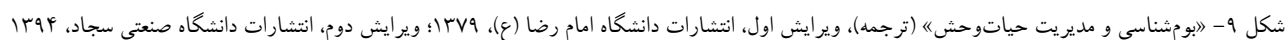
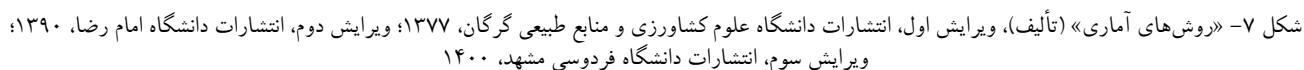
از آقای دکتر مصداقی، حدود ۱۵۰ مقاله در نشریات علمی معتبر داخلی و خارجی منتشر شده است. ضمن اینکه ایشان چهار کتاب تألیفی و هشت کتاب ترجمه‌شده در زمینه اندازه‌گیری، ارزیابی مراتع و تحلیل آماری داده‌های پوشش گیاهی دارند (شکل‌های ۶ تا ۱۷). همچنین، راهنمایی و مشاوره حدود ۲۰۰ پایان‌نامه و رساله دکتری تخصصی مرتع‌داری را بر عهده داشته‌اند. از این رو، افتخار می‌کنند که وقایع زندگی حرفه‌ای‌شان، به گونه‌ای گذشت تا با عنوان معلم آموزشگاه عالی جنگل و مرتع گرگان به کار ادامه دادند. در این زمینه، راه‌اندازی اولین مقطع دوره «کارشناسی ارشد مرتع‌داری» دانشکده منابع طبیعی گرگان و نیز، راه‌اندازی اولین مقطع دوره دکتری «علوم مرتع» همان دانشکده، حاصل فعالیت ایشان است، ایشان که تاکنون نقش مؤثری در تربیت علمی صدها دانشجو داشته‌اند و هنوز هم دارند، پیرامون این نقش در تربیت

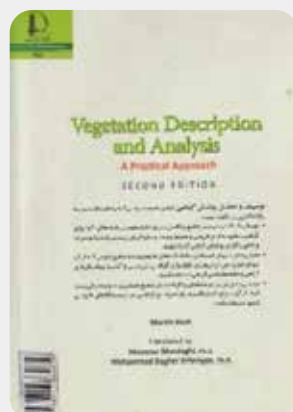
فارغ‌التحصیل از آن دانشگاه، جزو افتخارات مسئولین دانشگاه کلورادو محسوب می‌شد. اینجانب، در دانشگاه کلورادو در کلاس‌های مقاطع دکتری و کلاس آموزش کامپیوتر برای استفاده از نرم‌افزارهای آماری شرکت کردم. ترجمه کتاب بسیار باارزش «Wildlife ecology and Management» حاصل استفاده از این فرصت مطالعاتی بود. ارائه عکسی از زمستان شهر فورت کالیز (شکل ۵) با غازهای وحشی، که زمستان را در آن شهر می‌گذرانند، یادآور روزهای خوب زندگی من و خانواده‌ام در ایالت کلورادو است.

دومین فرصت مطالعاتی، در سال ۱۳۸۳-۱۳۸۲ در دانشگاه بریتیش کلمبیای کانادا و همکاری با دکتر کربس، استاد برجسته اکولوژی جهان در زمینه «اندازه‌گیری پوشش گیاهی در مناطق خشک و نیمه‌خشک» بود، تخصص ایشان تجزیه و تحلیل آماری روش‌های اکولوژیک بود. حاصل کار با این اکولوژیست برجسته، ترجمه کتاب وی با عنوان «Ecological Methodology»، همچنین تألیف کتاب «بوم‌شناسی گیاهی» در ایران بود.

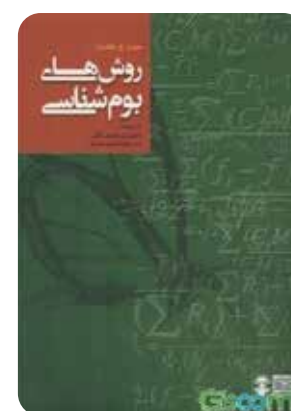
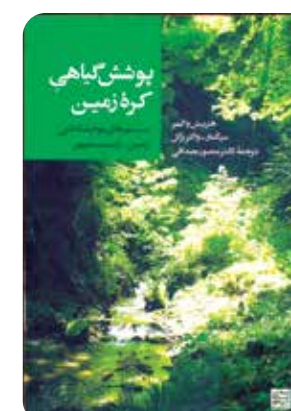
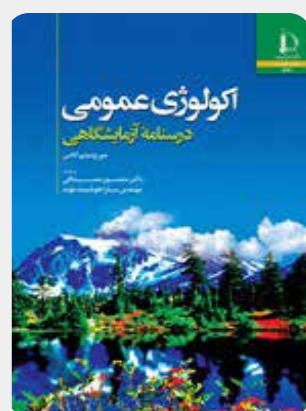

شکل ۶- «مرتع‌داری در ایران» (تألیف) ویرایش اول، انتشارات بنیاد فرهنگی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲؛ ویرایش دوم، انتشارات دانشگاه امام رضا، ۱۳۷۷؛ ویرایش سوم، انتشارات دانشگاه صنعتی سجاد، ۱۳۹۴

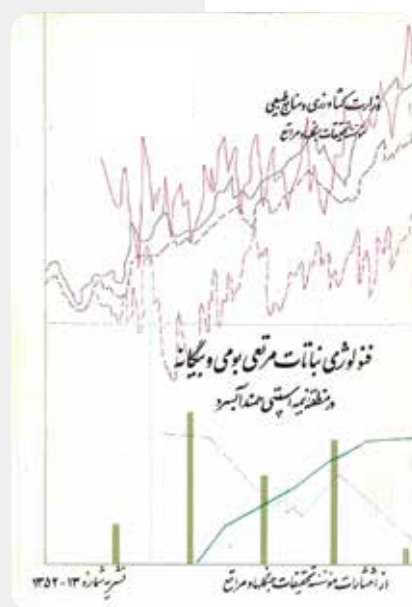

شکل ۱۱- «توصیف و تحلیل پوشش گیاهی» (ترجمه)، ویرایش اول، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۸۰؛ ویرایش دوم، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۴۰۰

شکل ۱۲- «روش های بوم شناسی» (ترجمه)، ویرایش اول، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۸۰

شکل ۱۳- «پوشش گیاهی کره زمین» (ترجمه)، ویرایش اول، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۹۴

شکل ۱۴- «اکولوژی عمومی» (ترجمه)، ویرایش اول، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۹۸

شکل ۱۵- «تحلیل داده ها در بوم شناسی گیاهی» (ترجمه)، ویرایش اول، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۹۹

شکل ۱۶- «فنونلژی نباتات مرتعی بومی و بیگانه» (ترجمه)، ویرایش اول، انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، ۱۳۵۲

نسل جدید متخصصان و تأثیرشان بر شاگردان خود این گونه می‌گویند: قضاوت عملکرد ما به عهده اشخاص دیگری است و ملاک سنجش، اظهارنظر خوانندگان محترم و دانشجویان است. از دیگر دستاوردهای علمی و پژوهشی دکتر مصداقی، نشر اولین بولتن پژوهشی با نام «پیام منابع طبیعی» در سال ۱۳۶۳ در دانشکده منابع طبیعی گرگان، همچنین راه‌اندازی مجله علمی پژوهشی «علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی گرگان» است، که مطالب ارزشمندی در خصوص «کشت نباتات مرتعی و علوفه‌ای تحت شرایط دیم»، «برنامه‌ریزی تامین آب در مراتع بر اساس نیاز احشام»، «کیفیت آب و اهمیت آن در شرب احشام»، «تنوع و غنای گونه‌ای علفزارهای نیمه‌استپی شمال‌شرق ایران تحت سطوح سه‌گانه بهره‌برداری»، «روش‌های برآورد تولید علوفه در مراتع» و ... به چاپ رسانده‌اند. پروژه «طرح مرتع‌داری آبی‌سو منطقه مراوه‌تپه گنبدکاووس» شامل بخش‌های شناسایی پوشش گیاهی، اوضاع اقتصادی و اجتماعی دامداران، ارزیابی مرتع، حفاظت خاک و آبخیزداری و مدیریت اجرایی، «طرح نظام بهره‌برداری مراتع: بررسی مراتع عشایری شمال خراسان و شمال شرق مازندران»، «بررسی غنای گونه‌ای و فرم‌های رویشی تحت سطوح سه‌گانه بهره‌برداری مرتع در علفزارهای نیمه‌استپی شمال‌شرق ایران» و ارائه «مدل وضعیت حال و انتقال برای درمنه‌زارهای استپی ایران»، ازجمله پژوهش‌های کاربردی است که با مسئولیت مستقیم ایشان انجام شده است. دکتر مصداقی می‌گویند: «در سال‌های اخیر، کاربرد روش کلیماکس در بسیاری از مناطق خشک و نیمه‌خشک جهان رد شده است و به جای آن از مدل «وضعیت حال و انتقال» (state and transition model) استفاده می‌شود و حتی انجمن علمی مرتعداری آمریکا نیز به‌رغم تعصبات غیرواقع‌گرایانه به مدل توالی، اکنون به استفاده از مدل وضعیت حال و انتقال روی

آورده است.

دیدگاه‌ها، فلسفه و میراث

آقای دکتر مصداقی بیان می‌کنند: دیدگاه‌های علمی و فلسفی خود را در حوزه تخصصی منابع طبیعی و به‌ویژه مرتع‌داری، در کتاب‌های تألیفی و ترجمه‌شده ارائه کرده‌ام، که به مواردی از آن، به‌طور مختصر اشاره شد. ایشان بیان می‌کنند، مهم‌ترین بخش کار ما، اندازه‌گیری طبقات وضعیت و گرایش مرتع، برآورد ظرفیت چرای مراتع و اندازه‌گیری پوشش گیاهی، پیمایش و بازدید از عرصه‌های طبیعی است که درواقع، نشاط‌آورترین بخش شغل ماست. بالا رفتن از یک کوه، ما را با منظره‌ای متفاوت روبه‌رو می‌کند، چه بسا در مقابل‌مان کوه دیگر ظاهر شود تا ما را وادار به پیمایش برای دیدن چشم‌اندازی دیگر کند. در ادامه، باز هم می‌رویم و می‌رویم تا به بالاترین قله برسیم. در این چشم‌انداز، جایی است که زمین به آسمان می‌چسبد!! این چنین نگاهی به طبیعت، به دیدگاه و بینش ما وسعت می‌بخشد تا جرأت انجام کارهای بزرگی را داشته باشیم.

ایشان ادامه می‌دهند، به احتمال زیاد، بعد از خشک‌سالی‌های شدید اخیر، شاهد وقوع باران‌های سیل‌آسا خواهیم بود. با احداث سد‌ها و پشته‌ها می‌توان سیلاب‌ها را به دشت‌های وسیع هدایت کرد تا سفره‌های آب زیرزمینی دوباره تغذیه شوند. همچنین می‌توان در سطح زمین، نهال‌کاری و بذرکاری کرد. اکنون از متخصصان نیروی هوایی و سازندگان پهپادهای کشورمان تقاضا می‌کنم تا پهپادهایی بسازند که قادر به بذرپاشی در عرصه‌های طبیعی باشند و بتوان آنها را از راه دور هدایت کرد تا در صورت تداوم بارش‌ها، طبیعتی پاک، سرسبز و نشاط‌آور داشته باشیم. متن زیر شرحی از خشک‌شدن دریاچه ارومیه است که به زمان خدمت ایشان در آنجا مربوط است.

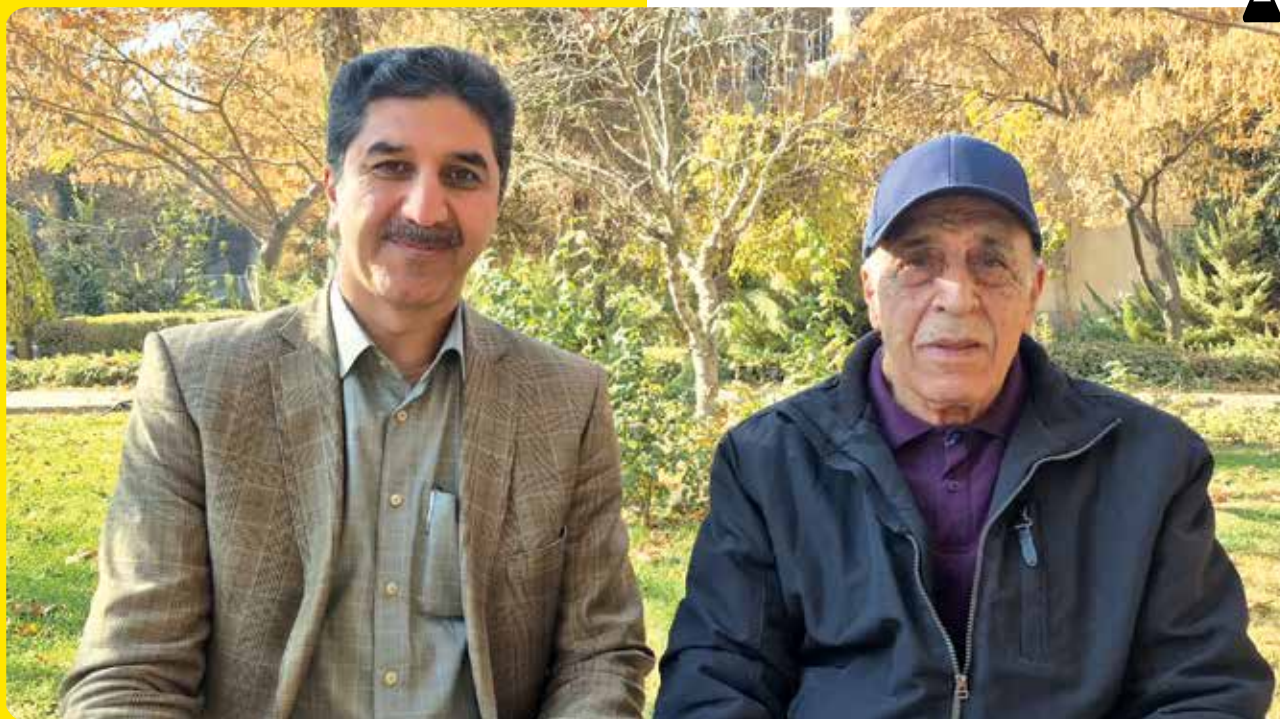
نقدی بر یک فاجعه: درباره علل خشک‌شدن دریاچه ارومیه، مطالب زیادی نوشته شده است، اما شاید مطالبم تا اندازه‌ای دقیق‌تر این مسئله را موşkافی کند.

معمولاً آب زیر دریاچه‌ها به‌صورت مخروط است و هرچه از دریاچه دورتر شویم، عمق آب زیرزمینی افزایش می‌یابد. تغذیه دریاچه از آب به‌صورت رواناب‌های سطحی یعنی رودخانه‌های جاری به سوی دریاچه است که بی‌تردید با احداث سد، آب جاری به سمت دریاچه، محدود و کم می‌شود، اما در اطراف دریاچه ارومیه، مهم‌ترین منبع تأمین آب‌های زیرزمینی جاری به دریاچه، چمنزارهایی بودند که متأسفانه تبدیل به باغ شدند. این چمن‌ها (درواقع علفزارها)، منبع اصلی تأمین آب دریاچه ارومیه بودند و آب حاصل از باران و برف را به کمک ریشه‌های پرپشت و انبوه گراس‌ها، به‌تدریج به داخل زمین نفوذ می‌دادند. هزاران هکتار چمن‌های اطراف دریاچه ارومیه تأمین‌کننده اصلی آب زیر دریاچه بودند و شیب جریان آب در زیر زمین به سمت دریاچه بسیار ملایم اما مداوم بود. با تبدیل این چمن‌ها به باغ میوه، نه‌تنها با ازبین‌بردن چمن‌ها جلوی نفوذ آب گرفته شد، بلکه حفر چاه‌های عمیق و نیمه‌عمیق، ورود آب‌های زیرزمینی جاری به سمت دریاچه را کند و قطع کرد و شیب مخروط آب زیرزمینی تند و آب دریاچه کمتر و کمتر و درنهایت خشک شد.

در سال ۱۳۵۰ بود که به‌عنوان کارشناس مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور با همکارم به نام مهندس اسد کریمی برای مطالعه پوشش گیاهی به جزایر دریاچه رفتیم. از پوشش گیاهی غنی جزیره «اشک» نمونه‌هایی جمع‌آوری کردیم. ظرفیت چرای جزیره را برای سُم‌داران وحشی و اهلی مطالعه کردیم. در سال ۱۳۶۰ بود که مرا به‌دلیل مخالفت با تبدیل مراتع استان خراسان، به آذربایجان غربی تبعید کردند، در آن زمان،

یکی از هم‌دوره‌ای‌های من در آموزشگاه عالی جنگل و مرتع گرگان مسئول اداره واگذاری در آن استان بود. یک روز با این همکار برای بازدید و واگذاری یکی از همین چمن‌ها رفتیم، به همکارم گفتم که تبدیل چمن به باغ غلط است و همکارم نصیحتم کرد: حالا که از خراسان به اینجا تبعید شده‌ای ما را هم مثل خودت گرفتار نکن. امروز آن چمنزارها، باغ‌های پرباری هستند. حتی میوه‌های این باغ‌ها را به کشورهای عربی و اروپا صادر می‌کنند و دلارها نصیب کشاورزان و مردم منطقه می‌شود، اما دیگر دریاچه ارومیه را نداریم!! دیگر پرواز فلامینگوها را بر فراز دریاچه نخواهیم دید، دیگر نمی‌شود سوار بر قایق به دیدار جزیره قویون‌داغی رفت و گله کوچ و میش‌های زیبای آنجا را دید. افسوس که آن روزها رفتند. اکنون خسته و ناتوان در حسرت آن روزها هستم و با نگاهی غم‌آلود به افق‌های تیره‌ای می‌نگرم که در نبود آب، زندگی هم نیست.

شکل ۱۸- حضور آقای دکتر مصداقی به اتفاق آقای دکتر ناصری در دانشکده منابع طبیعی و محیط‌زیست دانشگاه فردوسی مشهد، آذرماه ۱۴۰۴

آن باشد، پیوسته و بی‌وقفه است، فارغ از آنکه آن فرد با ایشان کلاس یا پایان‌نامه دارد یا ندارد یا حتی اصلاً دانشجوی هست یا نیست. بارها دیده‌ام که آقای دکتر مصداقی ساعت‌های متمادی حتی در روزهای تعطیل، در تلاش برای راهنمایی افرادی هستند که هیچ ارتباط دانشجویی یا سازمانی با ایشان ندارد و هرگز ندیده‌ام که این راهنمایی‌ها را مشروط کرده باشند. دیگر آنکه هرگز ندیده‌ام که ایشان، حتی اکنون که در نهمین دهه عمر پربار خود و در اوج افتخارات علمی هستند، زمانی از آموختن مطالب جدید، خواندن آخرین یافته‌های علمی، تجربه جدیدترین روش‌ها و حتی یادگیری نرم‌افزارهای نوین در حوزه اکولوژی و مرتعداری دست بکشند که این خود جلوه‌ای از فضیلت فروتنی و باور به ارزش ذاتی خرد و دانایی در نزد ایشان است. حتی اکنون هم این آموختن و آموختن را همچنان در عرصه طبیعت و کار صحرایی دنبال می‌کنند و اعتقاد دارند که طبیعت، آموزگار بزرگ ماست و نمی‌توان آنرا با چیز دیگری جایگزین کرد. باور دارم که سبهر فکری و زیست علمی و سلوک فردی آقای دکتر مصداقی، الگویی الهام‌بخش برای همه و به‌ویژه جوانان دانشجو می‌تواند باشد. عمر و عزت این استاد پیشکسوت، مستدام و بهره‌مندی ما از وجود شریف ایشان برقرار باد.

آنچه مسلم است، با وجود فرصت‌های شغلی در خارج از کشور، عشق به وطن موجب شد، آقای دکتر مصداقی در ایران بمانند و عمر گران‌بهای خود را صرف آموزش، پژوهش و فعالیت‌های اجرایی مرتبط با مراتع کشور کنند. پدر و مادر آقای دکتر مصداقی، از یک خانواده مذهبی بودند، پدرشان، بزاز و مادرشان خانه‌دار بودند. ایشان در سال ۱۳۵۲، با خانم مهری صیادی ازدواج کردند و یک پسر به نام سینا و یک دختر به نام نیوشا دارند، پسر ایشان، آرشیبتکت هستند و با همسرش در کشور دانمارک زندگی می‌کنند، دختر ایشان، دکتر ادبیات انگلیسی دارند، او هم با همسرش در آمریکا زندگی و کار می‌کنند. به ورزش بسکتبال و کوه‌نوردی علاقه‌مند هستند و در دوران تحصیل، در مسابقات دبیرستان‌ها شرکت می‌کردند. زندگی ایشان نیز همواره، محدود به شرکت در فعالیت‌های آموزشی و ورزشی بوده است. آقای دکتر مصداقی اکنون خود بخشی از تاریخچه دانش نوین مرتعداری در ایران هستند. به عنوان فردی که بیش از سی سال افتخار شاگردی ایشان را داشته‌ام، برای بیان ویژگی‌های بارز این استاد پیشکسوت، می‌توانم فهرستی طولانی ارائه دهم؛ اما به ذکر دو مورد از شخصیت الگویی ایشان بسنده می‌کنم. نخست آنکه آقای دکتر مصداقی، استادی نامشروط هستند. تلاش ایشان برای آموختن دانش و انتقال تجربه به هر کس که جوپای